17. 12. 2008

ID: 55401

Změna žaloby

O změnu žaloby nejde, jestliže žalobce na základě téhož skutku mění pouze jeho právní kvalifikaci (např. nárok na zaplacení určité peněžité částky, který původně právně kvalifikoval jako plnění ze smlouvy, nyní dovozuje z odpovědnosti za bezdůvodné obohacení). Posouzení skutku (skutkového děje) po právní stránce je vždy úkolem soudu; žalobce nemusí svůj nárok právně kvalifikovat a pokud tak učiní, není soud jeho právním názorem vázán. Pouhá změna v právní kvalifikaci skutku proto není změnou žaloby.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 33 Odo 944/2006, ze dne 31.7.2008)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce Č. v. u. t., proti žalovanému M. F., zastoupenému advokátem, o zaplacení částky 3,332.607,- Kč s příslušenstvím, vedené u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. 12 C 229/2001, o dovolání žalobce proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 9. února 2006, č. j. 15 Co 526/2005-142, tak, že rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9. února 2006, č. j. 15 Co 526/2005-142, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se žalobou domáhal vůči žalovanému zaplacení částky 5,032.643,- Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení. Požadavek odůvodnil tvrzením, že dne 7. 4. 1994 uzavřel jako pronajímatel s žalovaným smlouvu o nájmu nemovitostí – budovy v P., v ulici J. s pozemkem parc. č. 1140 – na dobu od 1. 4. 1994 do 31. 12. 1999; k předání a převzetí předmětu nájmu došlo protokolárně dne 31. 5. 1994. Výše nájemného byla určena podle čl. II smlouvy a dodatky č. 1 ze dne 14. 6. 1994 a č. 2 ze dne 30. 6. 1998, se čtvrtletní splatností vždy do 5. dne druhého měsíce čtvrtletí. Nájem skončil dohodou smluvních stran k 31. 10. 1999. Žalovaný za období třetího čtvrtletí roku 1998 neuhradil část nájemného, za čtvrté čtvrtletí roku 1998 a za období od ledna do října 1999 nájemné nehradil.

Obvodní soud pro Prahu 3 rozsudkem ze dne 3. září 2003, č. j. 12 C 229/2001-76, ve znění opravného usnesení ze dne 8. října 2003, č. j. 12 C 229/2001-79, žalobu zamítl a rozhodl o nákladech řízení.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 31. března 2004, č. j. 15 Co 539/2003-93, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení. Učinil tak pro nepřezkoumatelnost závěru o vadách správního aktu (souhlasu s pronájmem nebytových prostor nacházejících se v předmětném domě), které působí jeho nicotnost a následně neplatnost smlouvy o nájmu. Dodal, že žalobce původně uplatnil nárok z titulu nájemného, přičemž v průběhu řízení doplnil skutková tvrzení, umožňující jeho nárok posoudit podle jiného zákonného ustanovení. Je-li smlouva o nájmu neplatná, měl soud prvního stupně požadavek žalobce posoudit podle ustanovení o bezdůvodném obohacení.

Obvodní soud pro Prahu 3 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 22. června 2005, č. j. 12 C 229/2001-119, uložil žalovanému povinnost zaplatit žalobci částku 3,332.607,- Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení, zamítl žalobu o zaplacení dalších 1,700.036,- Kč s blíže specifikovaným úrokem z prodlení a rozhodl o nákladech řízení. Vzal za prokázané, že žalobce je vlastníkem budovy v P. v J. ulici, s nebytovými prostorami, kterou smlouvou ze dne 7. 4. 1994 pronajal žalovanému. Sjednané nájemné za období 3. a 4. kvartálu roku 1998 a 1. až 3. kvartálu, včetně části 4. kvartálu roku 1999 vyfakturoval žalovanému částkou 8,317.643,- Kč. Do částky 3,285.000,- Kč tato pohledávka zanikla započtením. Námitku žalovaného, že smlouva je neplatná pro

nedostatek předchozího souhlasu příslušného správního orgánu, soud prvního stupně neshledal důvodnou. Dovodil, že smlouva je platná, neboť předchozí souhlas byl udělen listinou ze dne 5. 4. 1994.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. února 2006, č. j. 15 Co 526/2005-142, změnil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku o věci samé tak, že žalobu i v rozsahu částky 3,332.607,- Kč s blíže specifikovaným příslušenstvím zamítl a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů. Přisvědčil závěru, že pronajímanou nemovitost z podstatné části tvořily nebytové prostory, a proto uzavření nájemní smlouvy musel předcházet souhlas příslušného obecního úřadu podle § 3 odst. 2 zákona č. 116/1990 Sb. Za takový souhlas nelze považovat listinu ze dne 5. 4. 1994, která je neformálním přípisem vedoucí odboru životního prostředí a nemá náležitosti rozhodnutí vydaného ve správním řízení. Smlouva ze dne 7. 4. 1994 je tudíž neplatná a žalobce nemůže mít proto nárok vůči žalovanému z titulu dlužného nájemného. Skutková tvrzení žalobce neumožňovala do 6. 3. 2003 posoudit jeho nárok jako požadavek na vydání bezdůvodného obohacení, jelikož postrádala zásadní tvrzení o tom, že žalovaný v období, za které finanční částku odpovídající nájemnému požaduje, nemovitosti žalobce skutečně užíval. Toto tvrzení doplnil podáním došlým soudu prvního stupně dne 6. 3. 2003 a tedy až od tohoto okamžiku lze mít zato, že nárok na vydání bezdůvodného obohacení uplatnil. Žalobce se domáhal přiznání úhrady za užívání nemovitosti za období července 1998 až října 1999. Vzhledem k tomu, že není podnikatelem, promlčuje se nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve tříleté objektivní promlčecí době, která uplynula 31. 10. 2002. S ohledem na vznesenou námitku promlčení a na to, že požadavek na vydání bezdůvodného obohacení žalobce skutkově úplně vylíčil a tedy jej uplatnil až dne 6. 3. 2003, je jeho nárok promlčen.

V dovolání, jehož přípustnost žalobce opírá o § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. odvolacímu soudu vytýká, že jeho rozhodnutí vychází ze skutkového zjištění, které nemá v podstatné části oporu v provedeném dokazování a spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Nesouhlasí se skutkovým závěrem, že uplatnil nárok na vydání bezdůvodného obohacení až dne 6. 3. 2003 a potažmo se závěrem o promlčení nároku. Podání doručené soudu prvního stupně dne 6. 3. 2003 nebylo změnou žaloby (uplatněním jiného nároku), nýbrž návrhem na doplnění dokazování v situaci, kdy soud prvního stupně prezentoval svůj původní právní názor, že smlouva o nájmu je neplatná. Žalobce připomíná, že od počátku řízení tvrdil, že žalovaný předmětnou nemovitost užíval v období od 31. 5. 1994 do 31. 10. 1999, což prokazuje zápis o předání a převzetí pozemku a objektu v J. ulici č. 1 ze dne 31. 5. 1994, jakož i dodatky č. 1 a 2 ke smlouvě. S odkazem na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. července 2003, sp. zn. 25 Cdo 1934/2001, dodává, že pouhá změna právní kvalifikace není změnou žaloby a skutková tvrzení obsažená v žalobě umožňovala přiznat mu nárok z titulu bezdůvodného obohacení. V situaci, kdy žaloba ve věci byla podána již 14. 5. 2001, nemůže být jeho nárok promlčen minimálně za období od 15. 5. 1999 do 31. 10. 1999. S tímto odůvodněním žalobce navrhl zrušení rozsudku odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný navrhl dovolání zamítnout. Ztotožňuje se se závěry odvolacího soudu, že nárok na vydání bezdůvodného obohacení uplatnil žalobce až dne 6. 3. 2003, neboť do té doby jeho žaloba neobsahovala všechna rozhodující tvrzení podle § 42 odst. 4 a § 79 odst. 1 o. s. ř., umožňující nárok podřadit pod skutkovou podstatu bezdůvodného obohacení podle § 451 odst. 2 obč. zák.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) po zjištění, že dovolání bylo podáno včas k tomu oprávněnou osobou (žalobcem), že je přípustné podle § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a že jsou splněny i podmínky uvedené v § 241 odst. 1 a 4 o. s. ř., přezkoumal napadený rozsudek podle § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že je opodstatněné.

Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. lze rozhodnutí odvolacího soudu přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za

následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny. Dovolatel nenamítá, že řízení bylo postiženo vadami uvedenými v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., případně jinými vadami řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, k nimž dovolací soud přihlédne, i když nebyly v dovolání uplatněny, a ani z obsahu spisu nic takového neplyne. Proto se dovolací soud zabýval jen výslovně uplatněným dovolacím důvodem tak, jak jej dovolatel obsahově vymezil.

I když žalobce v dovoláním avizuje uplatnění dovolacího důvodu podle § 241a odst. 3 o. s. ř., jímž lze rozhodnutí odvolacího soudu napadnout výhradou, že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování, z obsahu dovolání (tj. z vylíčení důvodů dovolání) se podává, že brojí proti závěru odvolacího soudu, že jeho právo na vydání bezdůvodného obohacení je promlčeno, neboť bylo uplatněno až podáním doručeným soudu dne 6. 3. 2003. Tím ve skutečnosti uplatnil dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., jímž lze vytýkat, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Nesprávným právním posouzením je omyl soudu při aplikaci práva na zjištěný skutkový stav. O mylnou aplikaci právních předpisů se jedná, jestliže soud použil jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo sice aplikoval správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil, popřípadě ze skutkových zjištění vyvodil nesprávné právní závěry.

Posouzení otázky, zda je právo žalobce na vydání bezdůvodného obohacení promlčeno, odvisí od závěru, zda bylo toto právo žalobcem uplatněno již původní žalobou došlou soudu 14. 5. 2001, jež byla pouze doplněna o další skutkové okolnosti, nebo zda uvedením dalších skutkových okolností došlo ke změně žaloby.

Podle § 95 odst. 1 věty první o. s. ř.. může žalobce za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení (žalobu). Změna žaloby je projevem dispoziční zásady, podle které je žalobce ve sporném řízení oprávněn svými úkony určit mimo jiné předmět řízení. O změnu žaloby se jedná například tehdy, požaduje-li žalobce nově jiné plnění, nebo požaduje-li sice stejné plnění, ale dovozuje ho z jiného skutku, než jak jej vylíčil v žalobě. O změnu žaloby však nejde, jestliže žalobce na základě téhož skutku mění pouze jeho právní kvalifikaci (např. nárok na zaplacení určité peněžité částky, který původně právně kvalifikoval jako plnění ze smlouvy, nyní dovozuje z odpovědnosti za bezdůvodné obohacení). Posouzení skutku (skutkového děje) po právní stránce je vždy úkolem soudu; žalobce nemusí svůj nárok právně kvalifikovat a pokud tak učiní, není soud jeho právním názorem vázán. Pouhá změna v právní kvalifikaci skutku proto není změnou žaloby.

Žalobou došlou soudu dne 14. 5. 2001 uplatnil žalobce vůči žalovanému právo na peněžité plnění vycházející ze skutkového tvrzení, že dne 7. 4. 1994 uzavřeli účastníci smlouvu, kterou žalobce pronajal žalovanému dům v P., v ulici J. s pozemkem parc. č. 1140 za sjednané nájemné, přičemž žalovaný nájemné nezaplatil z části za období třetího čtvrtletí roku 1998, za čtvrté čtvrtletí roku 1998 a za období ledna až října 1999. Byla-li nájemní smlouva ze dne 7. 4. 1994, z níž žalobce dovozoval své právo na finanční plnění, posouzena jako neplatná (tento právní závěr nebyl dovoláním napaden) a jiný důvod užívání nebytových prostor v pronajatém domě účastníky tvrzen nebyl, není změnou skutkového stavu vymezeného v žalobě, posoudil-li soud požadavek žalobce podle hmotněprávních norem upravujících bezdůvodné obohacení, konkrétně bezdůvodné obohacení získané plněním z neplatného právního úkonu. Podle § 457 obč. zák. je-li smlouva neplatná nebo byla-li zrušena, je každý z účastníků povinen vrátit druhém vše, co podle ní dostal. Pro úvahu soudu o eventuelní možné aplikaci uvedené normy na posuzovaný případ stačí skutková tvrzení obsažená v žalobě, tedy údaj, že byla uzavřena smlouva o nájmu nebytových prostor a že podle ní žalobce předal předmět nájmu žalovanému, přičemž žalovaný neposkytl žalobci ve sporném období žádné protiplnění. Dospěl-li odvolací soud k právnímu závěru o neplatnosti nájemní smlouvy a nemohl tak požadavek žalobce posuzovat z pohledu norem upravujících nájemní vztah, mohl a měl bez dalšího

na žalobcem popsaný skutek (skutkový děj) aplikovat právní normu upravující bezdůvodné obohacení. Pro stanovení výše bezdůvodného obohacení byl žalobce povinen tvrdit a prokázat další skutečnost, a to rozsah plnění, které poskytl žalovanému na základě neplatné smlouvy (naproti tomu je v tomto směru irelevantní, zda žalovaný své smluvní oprávnění užívat nebytové prostory realizoval, tedy zda a jakým způsobem poskytnuté plnění konzumoval, postačí, že měl předmět nájmu k dispozici – k tomu srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 30. listopadu 2004, sp. zn. 33 Odo 924/2003, ze dne 30. října 2003, sp. zn. 33 Odo 366/2003, ze dne 19. května 2004, sp. zn. 33 Odo 291/2002, a ze dne 16. února 2006, sp. zn. 33 Odo 1175/2004). Jestliže tedy žalobce k výzvě soudu doplnil rozhodující skutečnosti o další údaj nutný k posouzení rozsahu jím poskytnutého plnění podle neplatné nájemní smlouvy, nezměnilo to nic na tom, že svůj nárok opírá stále o tentýž skutek (skutkový děj), který popsal v žalobě. Jinak řečeno, uvedením další relevantní skutečnosti nedošlo ke změně žaloby, nýbrž jejímu doplnění o žalobní tvrzení. Byl-li nárok, jenž odvolací soud právně posuzoval jako nárok na vydání bezdůvodného obohacení, žalobcem uplatněn již žalobou došlou soudu 14. 5. 2001, došlo tímto dnem ke stavení běhu promlčecí doby k uplatnění práva na vydání bezdůvodného obohacení (§ 112 obč. zák.).

Poněvadž odvolací soud na věc nesprávně aplikoval § 107 odst. 2 obč. zák. a § 112 obč. zák., není správný jeho závěr, že k uplynutí objektivní tříleté promlčecí doby došlo dne 31. 10. 2002. Jeho rozhodnutí je tak založeno na nesprávném právním posouzení věci a dovolací důvod podle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl uplatněn důvodně (obdobně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. listopadu 2006, sp. zn. 33 Odo 1310/2004). Proto Nejvyšší soud rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 243b odst. 2 o. s. ř. zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Zastoupení
- Veřejné zakázky
- Vázanost rozhodnutím soudu
- Pracovní smlouva
- Odstoupení od smlouvy (exkluzivně pro předplatitele)
- Péče o zdraví (exkluzivně pro předplatitele)
- Pohledávka (exkluzivně pro předplatitele)
- Průtahy v řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Platy soudců
- Péče o dítě
- Náklady řízení